

Поэзийын йоратыме йолташ

— Да-а, Миклай эр кая, тудлан эше илыман да илыман ыле, — колоткаш-те кийыше капым чаманен ончалын, каласыш воктенже шогышо ег-влаклан Николай Арбан. Нунын кокла гыч иктыже, печать пашан ветеранже Михаил Филиппович Столяров, чылашт деч кугурак йогтан ег, вавештыш.

— Кóлан мыняр пуралтын вет. Миклай гын шке тазалыкшым, можыч, пещыжак перегенжат огыл...

Тиде мулланымаш лиймылан таче лачак кандаш ий темеш. Тунам, 1989 ий 14 февральште, Марий республикын икымше калык поэтыш, Сталинский премий лауреат Миклай Казаковым лишыл енге, йолташыже, палымыже, поэзийым йоратыше-влак пытартыш корныш ужа-тышт.

71 талукаш айдемын (а Миклай Казаков мланде умбалне лач тынар жап илен) ош туня гыч эррак кайымыж нерген мут самырк енгым, очыни, огеш ушандаре. Тудо вигак шонал-та: «Тиде вара кучык умыр мо? Вес паша, кунам айдеме коло-коло вич ияшак каен колта». Тыште чынжат уло, конешне. Но Николай Михайлович Арбан М.Казаковын эр кайымыж нерген ойлымо годым, векат, икте нерген шонен: «Юмо тудлан эше кеч вич але лу ийым пуа

гыч, поэт шочмо калыкшылан эше шуко пашам ыштен шука ыле».

«Мом шонем, мом ойлем, мом ыштем, — чыла лийже шумбел мландемлан», — возен поэт 1947 ийыште. Эше самырыкже годымак эн чот йоратыме йолташлан поэзийым ойырен палыч да пытартыш гана шүүлалтымыж марте тудлан ушанле лийын кодын. Умыржо мучко тып-палымым, ласка чон дене илымым палыде, тутане мутым, семым кычалын — «Шум гыч лектышт нуно иланен, тачысе, эрласе кечылан».

Поэтын кайымыж деч вара кужу да тыгодымак моткоч кучык кандаш ийым илен эртарымеке, тудым лишыч палыше кажне ег Николай Ивановичыг могай проста да скромный ул-

Кугарня/2/1/97
мыжым шарналта, очыни. Кузе тудо йоратен огыл нерыт нолтышо, чап верч толашыше, шкем кугуэш ужио, но чонышт дене пуста ег-влакым.

«Пуста» шомак вигак вес шонымашым шочыктыш. Валентин Колумб, Миклай Казаков, Владислав Куприянов, Геннадий Кошчев гай талант-влакын уке лиймыштлан кóра пугынь илышна пустанмыла чучеш, санденак дыр нунын верыштым халтуршик тунша айлаш толаша. Уледат таче тугаймыт, ко кок-кум але ныл-вич мурылан шомакым я семым сералын да ынде шкенжым тунар пумло мастарлан шотла, пуйто кушко пурен кайышашымат ок пале: шкеж нерген теле-да радиопередачым ямдылыкта, чыла изи-куг гаетлан интервью темлен коштеш, калык дене вашлийманым эртараш лишыл да мундыр районлашке лектеда...

Руш-влакын тыгай мутышт уло: «Надо любить искусство в себе, а не себя в искусстве». (Тыште «искусство» шомакым «поэзий» дене вавшатлаш лиеш ыле). Шкеншытым искусствын, поэзийын салтакшылан шотлаш негыздымын толашыше-влакым Миклай Казаков кеч-кунамат ужмышудымын ончен. Да нуныжо чын поэт дене танастарыманште ко да мо улмыштым кеч изиш улымын, сандене вуйыштым тунаржак нолтен огытыл. А таче? Уке,

графомаң-влак (але, Алексей Эрыканын мутшо дене каласаш гын, литературисо чалдывай-влак) кеч-кунамат лийыныт да ончыкыжат, очыни, лияш туналыт. Но чын талант шукурак улмо годым нуно шинчалан тунарак огыт палдырне.

Миклай Казаков жо писатель семын мутым кышкылташ, марий калыкын пагалыме да тудлан ушанле улмо нерген товатлен ойлышташ йоратен огыл. Тудо шкежак калыкнан йоратымашыже да ушанже, уш-акыжже лийын. А кеч-могай калыкат лач тугай поэтым эн лишылеш ужеш да пагала, ко огешат уедыл, огешат кутешныл, а шкенжым иктóр куча. Шуко ий мучко М.Казаковын мутсакаже пугынь марий поэзийын, сылымутын могай кукшытышто улмыштым ончыктышо виса семынак лийын. Тудын лумжым эн кукшо трибун гыч йонгалтше доклад ден выступленилаште каласенет. Но кеч-кузе моктенет гынат (а тидланже тичмаш негыз ыле), поэт ончыксыж гаяк тыглай ег лийын кодын, нерым кадыртылаш шоналтенат огыл.

Илышыште турлыжат лиеда. Умыр корным нигóат нигушан шуртныде огеш эрте докан. Казаковымат пурьмаш оза моштымыж семын пугыркален. Поэтын йонлышырак ыштыме кажне йолтошкатышыже кóраныше-влаклан йук-йуаным тарваташышт амалым пунз. Мыняр гана газет ден журнал страничыла гыч, турло

погынымашлаште туге ойлыштынгыт, пуйто 1951 ийыште Сталинский премийым налмыж деч вара Николай Иванович нимо сайжымат серен огыл, пуйто тудо тошто чап дене вудылатгын илаш толаша. Тиде шоялан вавештыме семын 1971 ийыште рушла серыме автобиографийыштыже тыге каласен: «Любой талант — это прежде всего труд, труд великий, упорный. Когда человек ясно осознает, что сделано им еще мало, когда у него возникает чувство недовольства своим творением — это уже признак того, что мастерство его растет. Тогда-то и появляется ненасытная жажда искать, еще больше трудиться, глубже проникать в жизнь, всей душой понять свою творческую задачу и приложить максимум творческих усилий, делая любимое дело. Думая так, каждый раз берешь чистый лист бумаги и начинаешь новую строчку будущего произведения».

Весканарак, 70 ий темме кечын, Николай Иванович мургорнышто могай кугу нелылык логалме нерген утларак келгын, шумым почын ойлен. Писатель, манын тудо, автомат огыл, эре ик семын пашам ыштен ок керт. Айдеме веле мо, машина ноя. Машинана запасной ужаш уло, вавшатлен шындет — адак стройышто. Но мемнан организм вестурло: нимом вавшатлаш, нимом умдаш ок лий. Садыге айдеме лунчырга, унаржат иземеш...

Тудо кечын лудын пуйто почеламугыштыжо Николай Иванович «Ом вашке мый каяш туням коден» манын гынат, коргыж дене, очыни, шжжын: тиде кече, 1988 ий 15 январь пытартыш юбилей лийын кертеш. Санденак Мар-НИИ-н залышкыже погынышо-влак ончылно ойлымо шомакшым ик могырым иктешлымаш, вес могырым сугынь семынак чонен.

«Мый классика традициеш кушкынам, — палемден поэт. — Садланак тыглай мут дене чаткан каласымаш чонемлан утларак келша. Тидлан тунякыт Сергей Чавайн, Шабдар Осып да моло уста поэтна-влак. Нуно калык творчестве гыч йылле поянлыкым погаш, сылне у мутерым чумыраш ужыныт. Писательнын шомакше арун йонгалтше, яндар, кажне еглан лишыл лийже. Тиде поро сугынымме мондышаш огынал».

Кандаш ий ончычот траурный митингыште Геннадий Матюковский чеверласыме шомакшым лудын пуйыш. Тушто поэтым пытартыш огыл, а мундыр корныш — ал шумдыр лонгашке — ужаташ жап шумо нерген ойла-теш. Автор ушандара: тый, Миклай, тупеч мыланна Кече гай водгалташ туналат. Пеш чын серен Геннадий Иванович. Таче тудо шкежат мемнан сандалык гыч онча.

Гельсий ЗАЙНИЕВ.